

יו"ל ע"י
מבצרי התורה והחינוך
שע"י קהל חסידי מכבוקא בעלזא בית שמש
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הלכה

באמת ובתמים

הרה"ג ר' יהואל היים ליבערמאן שליט"א

עליכם לאייב אותם

בקנאו את קנאתי (כה, יא).

פירש רש"י: "בנקמו את את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף". וקשה, מדוע יקצוף הש"ת ח"ו על ישראל, גם כפל הלשון 'בנקמו את נקמתו' - 'בקצפו את הקצף'.

שמעתי משם מרן הרב מבעלז (מהרי"ד) זי"ע, אמרו חכמינו ז"ל בברכות (ה' ע"א) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, וסמכו אקרא (תהלים ד, ה) רגוזי ואל תחטאו. ומהיכן יש לצדיקים כח זה של רוגז, שהרי מדה זאת אינה משובחת והם מרחיקים מדה זאת מעצמם. והיכן יקחו הצדיקים כעס דקדושה, אלא מצנינו שדרשו חכמינו ז"ל בברכות (ז' ע"א) עה"פ (תהלים ז, יב) ואל זועם בכל יום, שהקב"ה כועס בכל יום רגע, מזה ממשיכים הצדיקים כח להרגיז יצר טוב על יצר הרע.

אבל ידוע אמרם ז"ל על (להלן כג, ח) מה אזעום לא זעם ה', כי כל אותן הימים לא זעם ה' שלא יוכל בלעם לקלל, עיין ברכות (ז' ע"א), ומחמת זה במעשה פעור לא היה כח כ"כ לישראל להרגיז יצר טוב על יצר הרע ונכשלו הרבה, אמנם פנחס התגבר ונתעורר מעצמו לקצוף הזעם והקצף שהיה להקב"ה לקצוף בכל יום. וזה שכתב רש"י **בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף**, וזהו נתן כח גם לכל ישראל להרגיז ולהכניע יצר הרע ולהגביר יצר הטוב.

כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע (קול יעקב, פנחס)

מכל החרדות והפחדים והיצרים למיניהם, מרוב המראות והידיעות שמתודדע אליהם האדם מן השורה. [בענין זה עולה בזכרון כשישב פעם המבש"ק הרב החסידי הבלתי נשכח מו"ה יחיאל הירש ז"ל בבית מדרשו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ועלה הנושא על רווחתם של תלמידי הישיבות בדורנו לעומת התנאים הגשמיים של תלמידי הישיבות בדור העבר, סיפר ר' יחיאל, שתיכף לאחר הקמת הישיבה בקטמון בחיי כ"ק מרן זי"ע, התלוננו כמה מזקני החסידים שעוד ישבו בבעלזא על התורה ועל העבודה, על ההבדל בין התנאים הגשמיים שזוכים תלמידי הישיבה בקטמון - שכמובן ירודים היו בהרבה מהתנאים המצויים כיום - ביחס למה שהיה בנחלת היושבים בבעלזא. נענה הגאון ר' נח שטוקמן זצ"ל הרב מפרעמיסלא ואמר: "על מה אתם מתלוננים? הלא מה שבחורים רואים היום ברחוב השקט ביותר בקטמון, לא ראו פעם ברחוב הגורע ביותר בבעלמבערג", וכשמירה על היצר צריך לתת להם יותר מנוחה והרחבה. והמשיך ר' יחיאל ז"ל ברוח דברים אלו: "ומה תאמרו לבחורים של היום? הרי מה שרואים היום ברחוב השקט ביותר בבני ברק, לא ראו פעם ברחובות הגורעים".]

ומגיעים חכמי הנפש שאינם הולכים בדרך התורה, ומרבים בכל מיני עצות שואו לאלו שמתמודדים עם

דברות קודש אלו נפתח לנו פתח ההזדמנות להעמיק בסוגיית "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע".

דהנה, פשטות הביאור של 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע', הוא כפירוש רש"י שם: "ירגיז יצר טוב - שיעשה מלחמה עם יצר הרע". היינו, שבענין מלחמת היצר צריך האדם לעבור ממצב של 'התגוננות מפני האוייב', למצב של 'מלחמה כנגד האוייב'.

כלומר: לא סגי בזה שהאדם נלחם כנגד היצר הרע שבו להכשילו בעבירה, אלא בשביל להצליח במלחמת היצר צריך האדם לצאת במלחמה לכבוש עוד ועוד השגות חדשות במלחמת היצר. להוסיף על עצמו גדרים וסייגים חדשים, ולהרבות בהכנת היצר גם במה שמותר לו לאדם.

וכך פירש להדיא רבינו בעל אור החיים הקדוש זי"ע (בעל ההילולא) בספרו "חפץ ה'" על אתר: **כוונת דברי רשב"ל הוא, ליעצנו עצה טובה בענייני נצוח היצר הרע, ולמדנו לעשות ולהכניעו תמיד בעצה אחת, דתמיד יבקש להכעיס יצר הרע, ותמיד יבקש לערוך עמו מלחמה, מבלי סיבה שיקדים יצר הרע לפתוחו על איזה דבר איסור - יקדים הוא תמיד להרגיזו... וזהו ממילא יהיה נכנע היצר הרע וישלוט עליו היצר הטוב.** עיי"ש.

ויש לברר טובא את גדר הדברים: הלא ידוע הגמרא בסוכה (ל"ח ע"א): "רב אחא בר יעקב ממטי ליה ומייתי ליה, אמר, דין גירא בעיניה דסטנא". שרב אחא בר יעקב היה מנענע הולול לכל הצדדים, ואומר בשמחה, נענע זה הוא כחץ בעיני השטן, וכפירוש רש"י שם: "גירא בעיניה דסטנא - הרי זה לחץ בעיניו של שטן, שרואה בעיניו שאין בו כח לנתק מעלינו עול מצות". ואמרינן התם בגמרא: "ולאו מלתא היא (אין נכון לומר כן - רש"י), משום דאתי לאיגרוי ביה (שיתגרה בו שטן שהוא יצר הרע ושיאנו לתעות מעל קונו ומסור עצמו על הדבר - רש"י)".

הנה כי כן יש לברר אימתי נחשבת המלחמה כנגד היצר כ'גירא בעיניה דסטנא' - דאתי לאתגורי ביה ח"ו, ואימתי מוטל עלינו להרגיז היצר טוב על היצר הרע, אשר לדברי הגמרא זהו המהלך הטבעי לנצחו.

ובכדי לברר הדברים נעמיק להבין ביאור 'לעולם ירגיז', איך יקיימו האדם הלכה למעשה. ובפרט לפי המבואר בדברי מפרשים בביאור 'לעולם ירגיז' - שהוא מלשון רוגז וכעס, וכמבואר גם כאן בדברי מרן מהרי"ד זי"ע 'בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף', שדרך המלחמה הוא ע"י שמקציף ומכעיס היצר הרע, איך יעשה זאת האדם וישכון אור.

אמנם, עלינו להטות לב לעמקות הדברים שהורו לנו חז"ל בזה, ודברי חז"ל חיים וקיימים לעולם, וביותר בדור אחרון אשר רבו כמו רבו ההתמודדויות של האדם עם כל מיני מחשבות המתגברות על בני אדם, ונעשה קשה יותר ויותר לשמור על טהרת ובהירות המחשבה

מחשבות שליליים, עצות כאלו שממלאים את המקיימים במפח נפש, ורק מוסיפים ומגבירים את ההתמודדות. ולעומתם באה עצת חז"ל לאמר לנו, ש"מי שרואה עצמו מצד טבעו מוכן לעבירות, ישתדל בעצמו ויתחזק להשליט יצר טוב על יצר הרע ויכעיסנו עליו, רצה לומר, שישלוט שכלו על תאוותו" (לשון המאירי ברכות שם). היינו, שהעצה היחידה להכניע את היצר המגרה המחשבות או מפחידם, הוא ע"י שנלחם בהם בכעס ובשצף קצף לבל יחדרו אליו. כאותו מעשה ששלח המגיד הגדול ממעורטש זי"ע את אחד מתלמידיו שהתלונן לפניו על מחשבות זרות ליהודי פלוני. כשהגיע התלמיד לבית היהודי דפק על דלתו כמה פעמים ולא פתח לו אותו יהודי הדלת, ואמר לו: "כאן אני בעל הבית ואין הדלת פתוחה לכל אחד ואחד".

על כל מין מחשבה שהוא, צריך איש יהודי לעמוד בתוקף: "כאן אני בעל הבית, ואין הדלת פתוחה לכל אחד". ולמרבה הפלא, דווקא מלחמה איתנה היא התרופה הבטוחה ביותר לשליטה על המחשבה, שתהיה זכה ברורה וצלולה וחזקה, בלי שום פחד וחרדה ויצר רע.

אי אפשר לנהל מלחמה זו מתוך רוגע ונחת, אלא צריך להמשיך מן אותו זעם שזועם הקב"ה רגע אחד בכל יום, ובכעס נורא לגרש את היצר הרועה לבלבל את מחשבותינו תמיד, לבזותו ולהכניעו, עד שישאיר לנו את המחשבה כפינת עליית גג שקטה ושלווה אשר אין חודר אליה ללא רשות בעליה.

[וחידוש מיוחד מגלה החיד"א ז"ל בפירושו "מראית העין" עמ"ס ברכות (שם), שענין 'לעולם ירגיז' הוא "כמ"ש רבינו האר"י ז"ל בכונת 'עלינו לשבח', דבמה שאנו אומרים 'יהם משתחווים להבל וריק וכו', שאנו אומרים גנותם - בזה נכנעים הקליפות, ולזה ציוו רז"ל להרגיז יצר הטוב על יצר הרע - לבזותו ולהזכיר גנותו, וזהו נכנע וניצול ממנו].

ומכאן מביאר ההבדל בין התגרות מיותרת עם היצר, להכרזת מלחמה נגדו כשבו לפלוש למחשבותינו...

זהו איפוא כל המלחמה הניטשת בפרשתינו בין פנחס למדין, וכמבואר בתורת כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע על הפסוק (כה, יז-יח) "צרור את המדינים והכיתם אותם כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם", ופירוש רש"י: "צרור לשון הוה - עליכם לאייב אותם", שעיקר מלחמת מדין לבלבל את המחשבות של כלל ישראל. וביאר מרן מהרי"ד ז"ל, שידוע מכתבי הרה"ק מקאריץ זי"ע עצה גדולה להנצל ממחשבות כאלו, שע"י שהבה יכול להמשיך על עצמו מחשבת חבירו וע"י השנאה דוחים המחשבה, וזהו הכוונה 'עליכם לאייב אותם' - שע"י איבת היצר הרע מדחה ממנו כל המחשבות.

זעקת התפילה "ואל ישלוט בנו יצר הרע.. ודבקנו ביצר הטוב... וכופ את יצרנו להשתעבד לך" - שזעקו רבותינו הקדושים בתפילתם-תחינתם מדי יום ביומו, תעמוד לנו לזכות לכך בניקל ובנחת.

שערי היכלות נפתחים

התבטא רבנו בקדושתו:

בשעה שזוכה אחד מישראל לעשות שמחה של מצווה, אם ברית מילה או סעודת נישואין וכדומה. פותחים בפניו את כל ההיכלות וממלאים את כל משאלותיו לטובה והוא יכול באותה השעה להשיג השגות רבות. ואילו האיש אשר יצער את ה'בעל שמחה' ביום שמחתו ועל ידי כן יגרום לו להימשך ולו לרגע אחד מאותם היכלות נשגבים, עוון חמור בידו.

תינוק וכיכר בידו

רבנו עורך את שומעי לקחו למען דעת שכאשר נולד האדם ובא אל העולם הזה, כבר הכין וברא עבורו הקב"ה את כל הצטרכויותיו אשר יצטרך לאורך כל ימי שנות חייו עלי אדמות. כי הלא מעשי אלוקינו המה בתכלית-תכלית השלימות, ולא ייתכן שברא בריאה, את האדם, מבלי להכין לו מראש בשלימות את כל אשר יצטרך במהלך כל שנות בריאתו בזה העולם.

ואם ישאל האדם:

מדוע, אם כן, אנו רואים שכל-כך צריכים בני אדם לטרוח על מנת להשיג את פרנסתם ואת מחיית נפשות ביתם. עד שנראה שרק על ידי השתדלותם הם משיגים פרנסתם?

התשובה נעוצה בדברי חז"ל במסכת קידושין (דף פב) "אוי לי שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי". כי על ידי ריבוי העוונות, נדחקת פרנסתו של אדם ומתרחקת ממנו עד שעליו לעמול בזיע כדי להשיג את לחמו.

וראיה לדבר, שהלא התינוק הזה כשהוא בא לעולם, נקי הוא מן החטא ומן הזוהמה. ואכן רואים אנו שאין עליו דאגת הפרנסה ומשמים מזמנים לו את הוריו ומטפלו אשר מאכילים אותו ומשקים אותו ודואגים לכל צרכיו - כי כאשר אדם אינו חוטא, הוא מקבל ללא עמל את כל הצטרכויותיו, כי הלא קיימים הם ונבראו עמו בעת בריאתו.

אהבה רבה

נוראות התבטא רבנו זי"ע:

מתברך אני בלבבי לזכות לאהוב את צדיק הדור, כפי שהקב"ה אוהב ומחבב את הרשע הגרוע ביותר שבישראל, והדברים נוראים ומעוררים.

בן מלך

עורך רבנו ואמר: "היצר הרע הגדול ביותר הוא זה המשכיח מהאדם את עובדת היותו 'בן מלך'. כי על ידי שהוא משכיח ממנו את רום ערכו וגורם לו להיות נחות בעיני עצמו, הוא משפיל את היהודי עד שעושהו מוכן לעבוד לעגל הזהב. רחמנא לשיזבן, עד היכן הדברים מגיעים."

הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע

כה עורך כ"ק האדמו"ר רבי שלום נוח מסלונים זצ"ל, בעל 'נתיבות שלום':

בוכה ועוגה בידו

החינוך לעדינות ולנועם המידות, מתחיל כבר בימי הילדות. או אז מכים השורשים וכפי שלומד הילד והנער להתנהג בימיו הראשונים - כך הוא מתגדל להתנהג כל ימיו. כפי שאנו רואים שהתורה מצווה להרוג 'בן סורר ומורה', למרות שמדובר בילד בן י"ב שנים ומחצה שאינו מבין מאומה. מאחר והרגל התנהגותו הנלווה מלמדת על סופו. סופו שיהא מלסטם את הבריות. כי כפי מה שנקבע בנפש האדם בשנותיו הצעירות, כך הוא צומח לאורך כל ימי חייו. השנים הצעירות הן-הן השנים הקובעות את יסוד העדינות בנפש האדם.

לכן יש לחנך את הילדים בקטנותם שיאכלו בעדינות.

לא ימהרו לטרוף את האוכל המוגש להם ולא יתנפלו על המאכלים המוגשים. אלא יאכלו בעדינות וישבעו. והדבר יכה בהם שרשים.

ונספר על הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע שבהיותו ילד רך, כבן ארבע שנים ומחצה, מצאאו אחד כשהוא יושב, פרוסת עוגה בידו, והוא בוכה בכי תמרורים. שאל הלה: ילד צדיק, מדוע תבכה? ואיך לא אבכה, השיב הילד, הלא רעב אנוכי עד מאד והרעבון מציק לי. התפלא הלה: הלא פרוסת עוגה דשנה בידך, חטוף ואכול למען תשבע. השיבו הילד: רבי לימדני שכאשר האדם מתאוה לדבר מה, עליו להתאפק ולמנוע עצמו ממנו. אני, רעב מאד, מתאוה לפרוסה זו, ועל כן איני יכול לאוכלה. אולם על רעבונני הבלתי נשקט, אני בוכה גם בוכה.

אמנם מדרגה גבוהה זו אינה מצופה כי אם מקדושי ויסודי עולם, אולם אפשר ללמוד מרוח הדברים גם לילדים בדורנו אנו, להרגילם לעדינות והתאפקות.

טענת היצר

באחד מן הימים הגיע שליח למעון קדשו של רבנו ובידו סכום עצום של שלוש מאות זהובים, אשר נשלחו כפדיון נפש בידי אחד החסידים, עשיר מופלג ובעל נכסים. למחרת היום אתא ובא עני בן טובים אשר התמרמר באוזני רבנו על כי אין לו כדי להשיא את בתו. שלף רבנו את הסכום הגדול במלואו והעניק לו, לאושרו הגדול. תמה המשמש: ילמדנו רבנו מדוע העניק את הסכום כולו לעני אחד, כשהיה יכול לחלקו לכמה וכמה עניים וכל אחד היה מקבל כדי שביעה והוותר. השיבו רבנו: כבר קדמך יצר הרע בטענה זו אשר טען בליבו. אולם השבתי לו: אם אכן עצה הוגנת היא, מדוע לא חשבתי על צורת חלוקה זו אתמול, טרם בא עני זה לידי.

הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זי"ע

נביא אמרים מתוך הספר הנפלא 'מפי ספרים וסופרים':

קדושי אלוקי היה הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט זי"ע אולם את גדלותו הנשגבה הסתיר תחת מעטה של פשטות עד כי בחיי חיותו לא נודע שמו הקדוש דיו כאיש אלוקים נשגב. צדיקים חדי עין הכירו בשגב רום קדושתו כי רבה היא. וכפי שנודע מפי חסידים שהרה"ק היאבת ישראל' מויז'ניצא זי"ע היה מתבטא אודות רבנו שהוא "הימל יוד" - יהודי שמיימי ונשגב.

כל ימיו אשר חיה הסתגר מאד עד שלא ראוהו מעולם לומד - בהיות שלימודו היה בחדרי חדרים - ואף לא היה אומר דברי תורה בעריכת שולחנותיו הטהורים.

מתלמידיו וחסידיו הקרובים נודע לזיכרון עולם, הרה"ק רבי חיים זאנוויל מרימניצא זי"ע. ומסופר שקודם הסתלקות רבנו, ביקש מאת תלמידו הגדול רבי חיים זאנוויל בן רבי משה זי"ע שיגיד לפניו דבר חידוש. הרימניצ'ער שח דבר חידוש בלימודו ולאחר מכן העז לבקש מרבו שישמע אף הוא לו דבר חידוש. חמק רבנו מלהגיד לו דבר חידוש, בציניו "אתה החידוש שלי!"

החסיד הנודע רבי משה ווייס זצ"ל, טרם החל להסתופף בצל קודש הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע, היה מסתופף בצל הדרת רבנו. לימים, כשהיו מבקשים הימנו שיצטט דבר תורה כלשהו ששמע פי רבו-רבנו, היה עונה ואומר בהתרגשות: "אצל ההייליג'ער שטעפענעשטי'ער לא שמעו - רק ראו..."

וכפי ששח יהודי תמים שעוד זכה לנסוע לרבנו: "אצלו ראו אלוקות בחושי!"

נעימה דלעילא

כאמור, הסתיר רבנו בכל כוחו את גדלותו בתורה. אולם מה רבות נוכל ללמוד מהסיפור המופלא הבא.

רב אחד, ממסתופפי חצר קדשו של רבנו, התקשה בהבנת סוגיה בגמרא ולא מצא פתרון ומנוח לנפשו. בצר לו החליט להיכנס לרבנו ולשטוח בפניו את אשר מעיק לו בלימודו. רבנו שמע את הדברים והחל מנעים בנעימה ומנגן בנועם. לאחר זמן מה הפסיק מנעימתו ושאל מאת הרב האם כבר ברורים לו הדברים - הרב שלל. החל רבנו לנגן שנית ולפתע חלפה הבנה בהירה במוחו של אותו רב, עד שהבין את הסוגיה כולה בבהירות גדולה. והיה הדבר חידוש גדול בעיניו.

מהלכות תפלה (ו)

בימות החורף, וראה שעד 35 - 36 מינוט ממש לא נראה להכיר חברו הרגיל עמו קצת, וכותב שם שלפי דעתו צריך לנקוט כדברי הגה"ק מבאטאטש זצ"ל שכתב 'שהכל לפי מקומו ושעתו' ולא לקבוע בזה שיעור קבוע, ומוסיף שהעידו לפניו שבירושלים הרבה נהגו שלא מתעטפים בטו"ת עד קצת יותר מחצי שעה לפני הנץ. ו. וכן מצאתי מובא בשם הגר"ש אלישיב ז"ל, שלא כדאי להתעטף בטו"ת אלא בתוך שלושים מינוט לפני הנץ החמה. הבאתי כל השיטות הללו, אע"פ שמנהג רוב העולם בזמנינו לנקוט כפי המובא בלוחות שהוא 50 דקות לפני הנץ, ויש מקומות שנקטו השיעור של שעה לפני הנץ, ומכל מקום **מצוה להודיע לרבים** שיש ג"כ שיטות אחרות, ומי שאין זמנו דחוק ורוצה להדר בענין הנחת טו"ת, ובפרט בענין אמירת ברכת יוצר אור וכו', יבין וידע את השיטות הנזכרים לעיל. ובדרך אגב, הנני לציין שהנמצא במטוס בגבהי מרומים, צריך לדעת את הזמן [זמן ק"ש וזמן תפלה] מה שהוא בארץ כנגד מה שהוא נוסע שם, ולא כפי שהוא רואה את השמש למעלה, ובדרך צחות נאמר 'שלא ניתנה תורה למלאכי מרום', והכל נידון לפי מה שהוא למטה, ולכן אם נוסע בזמן נץ החמה, יש לו להזדרז להתפלל, שלא יפסיד זמן תפלה.

ג. בהיותנו עוסקים בענין זמן המצוות של הבוקר, הנני לסדרם בס"ד כל א' בפני עצמו.

א. **זמן ציצית**, לכתחילה 'משיכיר' ואם לובש הטלית קודם ימתין מלברך עד זמן הנ"ל, אבל בשעת הדחק קצת, אפשר לברך משעת עלות השחר (סימן י"ח סעיף ג', עיי"ש).

ב. **זמן תפילין**, מן התורה זמנה מתחילת הלילה (דאנן נקטינן 'לילה זמן תפילין'), מתקנת חכמים ז"ל **אין להניחם** רק בבוקר משיעור 'משיכיר', ובשעה"ד כגון יוצא לדרך ולא יוכל להניח אח"כ (בזמנינו אינו מצוי כל כך), יניח קודם, ואפילו קודם עה"ש, אבל לא יברך. (בשעה"ד גדול, יש מקום להקל לברך משעלה עה"ש, וגם אם בירך בלילה ממש, לא יברך שוב).

ג. **זמן קריאת שמע**, מצוה מן המובחר סמוך לנץ החמה כותיקין, מצוה לכתחילה 'משיכיר', ובשעת הדחק אפשר לצאת יד"ח מעלות השחר, וזה מצוי בליל שבועות שערים כל הלילה, ולפי מנהגינו שהולכים לנוח כמה שעות ומתפללים אח"כ, חשוב מאוד לקרוא קודם השינה ק"ש של שחרית, אפשר לסמוך לקרוא ק"ש מעה"ש, וראוי להקפיד על הזמן של 72 מינוט לפני נץ החמה, ולענין ברכות התורה נהגו שלא לברך רק לאחר קימה מהשינה אם בדעתו ללכת לישון עוד קודם הנץ החמה (כן דעת רוב גדולי הפוסקים מובאים בספר 'אוצר הלכות' סימן מ"ז בהערה ס"ז), ואפילו לאלו המחמירים בזה, מ"מ לענין קריאת שמע שמעיקר הדין אין חיוב לברך לפני ברכות התורה בוודאי שאפשר להקל בזה.

ד. **זמן תפילה**, לכתחילה אחר נץ החמה דייקא, ובשעת הדחק כגון יוצא לדרך וכיו"ב, אפשר להתפלל מעלות השחר [ובזה אין נפק"מ לפני 'משיכיר' או לאחריה]. - (מקור הדברים של אות זה מתוך דברי אא"ז מספינקא זצ"ל בשו"ת 'דעת כהן', סימן א' וסימן ב'. עיי"ש באריכות).

מי שיוצא לדרך, או יוצא למלאכתו, ואינו יכול לקרות ק"ש ולהתפלל בזמנה כראוי ובמנין. כיצד ינהג - ונקדים דברי הגמרא בסוגיא זו (ברכות דף ל' ע"א), שאבוא דשמואל ולוי נהגו, כשהיו רוצים לצאת לדרך, היו מתפללים תפלת 'שמונה עשרה' בביתם מעומד, מיד לאחר עלות השחר (שזהו רק בשעת הדחק שהלא לכתחילה זמנה לאחר נץ החמה), ואח"כ כשהגיע זמן ק"ש, קרו קריאת שמע עם ברכותיה, מפני סבירא להו שעדיף להתפלל כראוי במעומד, מאשר להתפלל בדרך שאז מתפלל ב'מהלך' או אפילו אם יתפלל ב'מיושב' דהיינו ביושב בקרון או בספינה, מכל מקום אין לו יישוב הדעת, ואע"פ שעל ידי כך אינו סומך גאולה לתפלה, שהרי מתפלל קודם. ומאידך, מובא שם, שיש אמוראים שס"ל, שעדיף לסמוך גאולה לתפלה, אע"פ שיצטרך להתפלל בדרך. ויש מחלוקת הראשונים היאך לנקוט להלכה.

א. ועכשיו בוא נבוא לברר בעז"ה הלכה למעשה, מי שלמשל, המטוס שלו נוסע בשעת נץ החמה, ועד שיגיע למחוז חפצו, יהא כבר אחר זמן תפילה. אם יש לו אפשרות, יניח טלית ותפלין מיד בעלות השחר ולא יברך עליהם, ויאמר הברכות ופסוקי דזמרה עד לאחר ישתבח, ואז אם כבר הגיע זמן ק"ש, שהוא משיכיר חברו הרגיל עמו קצת [ויבדוק בלוחות מהו זמנה], יברך על הטו"ת ויאמר ברכות ק"ש ויתפלל תפלת שמו"ע, ואח"כ יצא לדרך לשלום. אבל אם זמנו מוגבל ויש לו רק קצת זמן לאחר עלות השחר, כדי להתפלל תפלת 'שמונה עשרה', יש בזה ב' שיטות, דהשו"ע פסק שיתפלל קודם, ומסיים בזה הלשון, ואע"פ שאינו סומך גאולה לתפלה, הכי עדיף טפי שיתפלל בביתו מעומד, ממה שיתפלל בזמנה והוא מהלך ויסמוך גאולה לתפלה, עכ"ל. ומאידך, כתב המגן אברהם [והביאו להלכה, המשגיב ס"ק מ"ב], שרוב העולם נוהגים שבמצב הזה מתפללים בדרך, ואינם מוותרים על סמיכת גאולה לתפלה, והמג"א מישב את מנהגם. ולכן למעשה השואל מה יעשה, אומרים לו שהמנהג בזה האופן, שמתפללים בדרך ואומרים קודם ק"ש וברכותיה [בדרך אגב, בתפלה במטוס אם אפשר להתפלל כראוי במעומד מה טוב, אם מפסיקין אותו כל הזמן העוברים ושבים, או שיש חשש של תפלה כנגד דברים שאסור להתפלל נגדם, עדיף להתפלל במיושב, וירכין ראשו קצת, ובדרך כלל המושב שלפניו הוא מחיצה י" טפחים], אבל אם הוא יודע בנפשו שבבית יתפלל הרבה יותר בכוונה, ורוצה לנהוג כפסק השו"ע להתפלל קודם בית תפלת שמו"ע, גם זה נכון.

ב. היות שדיברנו בענין של זמן קריאת שמע, שהוא נוגע לענין לקיים מצות קריאת שמע לכתחילה [בשעת הדחק אפשר מעלות השחר], וביותר לענין ברכת יוצר אור, שאסור לומר לפני זמן זה, נרחיב קצת הדיבור הזה, ונאמר שבאמת בפוסקים הקדמונים כמעט לא הוזכר שיעור ברור כזה, ואלו הם השיטות המוזכרים בפוסקים האחרונים. א. שישים ושעה מינוט לפני הנץ. ב. יש שכתבו שבירושלים נהגו שעה (60 מינוט) לפני הנץ. ג. השיעור שנקטו הלוחות המצויים בידינו הוא 50 מינוט לפני הנץ. ד. יש שכתבו 40 מינוט לפני הנץ. ה. בשו"ת אגרות משה כתב שבדק בימים בהירים וראה שהוא בין 35 - 40 מינוט לפני הנץ. וכן כתב אא"ז הגה"ק מהר"ן מספינקא זצ"ל, נדפס בספר שו"ת 'דעת כהן' תשובה ב', שהוא בדק כמה פעמים

"שזרש ישי"

פרקי ותולדות חייו של הרדה"ח המפורסם הר"ר **אברהם ישי** בהרה"ח ר' יהודה לייב **דירנפעלד** ז"ל [א] לרגל יומא דנשמתא ביום ז' תמוז תשס"ג

עורך: הרב אליהו שמוטץ

שלימה שמרן יודע מצערו על שלא הצליח ליטול 'שלום', ומיד בחשבו כך במחשבתו, בפתע פתאום הסתובב מרן זי"ע לאחריו אחר שכבר היה כמעט בסוף בית הכנסת ביציאה, וחזר עד שהגיע לעמוד מנגדו על ידי הבימה ושאלו: 'שוין גענומען שלום', וענה שלא, הושיט לו מרן ידו ואמר לו פעמיים: 'שלום שלום'.

כי לקח טוב

עובדא דומה לזה היה לו בבעלזא תוך ג' שנות שהותו שם, פעם ישב מרן בשולחנו ביום ל"ג בעומר, וחילק לעקת, ועמד שם זמן רב גם כן לקבל לעקת, ועמדו מסביבו של מרן ציבור גדול, ולא יכול היה להתקרב, וכשראה שאינו מצליח לקבל מידו של מרן, דחף ידיו ותפס לבד חתיכה של לעקת ממה שהיה מונח על השולחן. ומרוב הדחיפות שהיו שם אז, נדחף מיד למרחק מהשולחן, והגיע לפתח בית המדרש, ומיד חשב בליבו והתחרט מאוד על שלקח לבד בלי לקבל מידיו של מרן, וכידוע שמרן הקפיד על זה לא לקחת לבד, וחשב לא די שלא קבל ממרן ז"ל עוד תפס לבד. מיד בחשבו כך והתחרט על זה, שמע איך המשמש צועק בקול רם ישי סאמבאטהעליער דער רב שיקט דיר לעקת, והיה לפלא לשלוח במיוחד לבחור בשם מרן זי"ע.

האיש מקדש

בשנת תרצ"ו בא בברית ארוסיו, ושאל את מרן אודות זמן קביעת החתונה, שהיה המדובר לקבוע זמן החתונה קרוב לשבעה עשר בתמוז שהשבע ברכות ייגמר כבר תוך השלוש שבועות. ושאל על כך למרן זי"ע, וענהו בזה הלשון: 'דער טאטע זכרונו לברכה פאר דיא קינדער האט ער מקפיד געוועהן, דהיינו שיגמר שבעת ימי המשתה לפני שבעה עשר בתמוז, 'אבער פאר דיר וואלט ער נישט אזוי מקפיד געוועהן, והוסיף: 'אבער דיא וואס זיצען און לערנען און בעלזא זענען אזוי ווי די נאנטע, ושיקבע זמן החתונה באופן שיגמר שבעת ימי המשתה לפני שבעה עשר בתמוז. לאחר שנפרד ממרן זי"ע חזר ונסע לעירו להקים את ביתו.

מלא קדושה ודביקות, עוד הרגיש כזה ביטול והשתוקקות להיות נוכח בעריכת הסדר של מרן הק' בבעלזא, ומאז התעורר ונפעם בליבו חשק עז ושאיפה גדולה לנסוע לבעלזא. ואכן כך עשה בסוף הקיץ דשנת תרצ"ב, נסע לקראת ימים הנוראים לבעלזא, ודבק בכל נימי נפשו לאורו הגדול של מרן הק' זי"ע, והתבטל לגדולי החסידים היושבים שהיו אז בבעלזא, והיה תמיד מדבר מהם באימה וביראה ובהערצה עד אין גבול.

אביי ורביא

שם ישב והגה בתורה בשקידה עצומה במשך כשלוש שנים, ושמע שיעורים כסדרן אצל הגאון החסיד המפורסם מוהר"ר **מיכל זאלקאווער** זצ"ל, שהחזיק עצמו כתלמידו המובהק, ובשלוש שנים אלו עד לערך שנת תרצ"ו התקשר בעבותות אהבה לתורה ולחסידות.

הוא היה אומר ששמע כמה פעמים מפי כ"ק מרן זי"ע בזה"ל: 'ווי פיל מען גיהערט זיך אהן מיט אביי ורביא, גיהערט מען זיך אהין מיט מיר'. ויסוד זה של חסידות בעלזא, שאך ורק ע"י לימוד התורה אפשר להגיע לכל הקדושות, היה נר לרגליו למעשה בפועל כל ימי חייו.

שלום שלום לרחוק ולקרוב

היה מספר מעשה פלא שבדידיה הוו עובדא עם מרן זי"ע, בהגיעו בפעם הראשונה לבעלזא על ראש השנה דשנת תרצ"ג, אז עדיין לא ידע שום סדר מהזמנים, מתי נוטלים 'שלום' ממרן זי"ע, וכל יום ערב ראש השנה היה טרוד כל היום בחיפוש אכסניא וכמה ענינים, ובליל ראש השנה לא ידע שנוטלים 'שלום' אחר התפילה, ותיכף אחר התפילה הלך לאכסניא לאכול סעודת יום טוב.

בבוקרו של יום ראש השנה, כששמע שהעולם כבר נטלו 'שלום', והוא עדיין לא נטל 'שלום', גמר בדעתו שאחר התפילה יעמיד עצמו במקום המעבר על יד הבימה, וכשמרן זי"ע יעבור דרך שם לצאת מבית הכנסת, אולי יצליח להושיט ידו וליטול 'שלום' מידי כ"ק מרן זי"ע, אך בעבור מרן זי"ע דרך שם, סובכוהו הגבאים ולא היה יכול ליטול 'שלום', והצטער מאד על כך. וסיפר שבאותו רגע חשב בליבו, שמאמין באמונה

בית אב

גולד בעיר סאבאטהעלי שבהונגריה בשנת תער"ב, לאביו הגה"צ מוהר"ר יהודה לייב ז"ל, אשר רבו הגה"ק מאונסדארף זצ"ל קרא עליו בבחרותו 'א בחור א צדיק', והיה מפורסם בכל המדינה לאיש קדוש ומורם מעם, בעל מחבר ספר 'בית יהודה' על משניות טהרות.

וכשהיה בבעלזא פעם על שבת חנוכה, לאחר שיצא מחדר כ"ק מרן זי"ע אמר מרן זי"ע בזה"ל: 'אצינד איז געוועהן ביי מיר א איד וואס האט געפאסט פאר אפאר הונדערט יאר צוריק'.

בבית גדול זה הושתתו יסודות הנהגות חייו, שהיו מוצקים על ג' העמודים של תורה עבודה וגמילות חסדים.

במעלכיו יתנבר נער

בהיותו בחור צעיר לימים, שלחו אביו ללמוד תורה ולהתעלות ביראה, אצל הגה"צ מוהר"ר יעקב חזקיהו גרינוולד זצוק"ל הגאב"ד דפאפא בעל ה'ויגד יעקב' בישיבתו הרמה שהיתה אז בין הישיבות המפורסמות והגדולות בהונגריה.

מיד בהגיעו לישיבה, התמסר כל כולו ביגיעת ובהתמדת התורה, וחיש מהר עלה ונתעלה בתורה וביראה, עד שהיה נחשב לאחד מהמיוחדים מבין מאות התלמידים שלמדו אז בישיבה, וכתוצאה מכך התחבב על רבו הגדול בעל ה'ויגד יעקב', וזכה להתמנות על ידו ולהיות כמורה דרך לצעירי הבחורים להורותם ולהדריכם ביסודות הלימוד, וכן היה בישיבה למופת ולדוגמא בעבודת התפילה, ויראתו הקודמת לחכמתו.

מי יתן לי אבר כיונה

לאחר שהותו בישיבה כארבע שנים התקרב מאד לרבו, וכשהגיע חג הפסח לא נסע לביתו כשאר התלמידים, אלא נשאר אצל רבו, והיסב על שולחנו לליל הסדר, כידוע שרבו בעל ה'ויגד יעקב' בנו של ה'ערגות הבושם' היה מגדולי חסידי בעלזא, והיה קשור ודבוק לרבותינו הקדושים זי"ע, וכך היה מספר, שבסוף הסדר שמע איך שרבו התבטא במליצה, ואמר הלוואי והיו לי כנפיים ויכול הייתי לעוף עכשיו לבעלזא, להסתופף ב'סדר' של הבעלזער רב.

בשמעו דיבורים כאלו, התפעל ותמה בליבו, איך לאחר עריכת סדר של ליל התקדש החג